Tập 5 — Đần Độn Quá Trời

Một Cuộc Đời, Một Vầng Nhật Nguyệt (Minh Đức Triều Tâm Ảnh)

Tỳ-khưu Mahāpaṅthaka sau khi đắc quả A-la-hán, ngài được chư vị trưởng lão giao công việc hằng ngày là phân bố chư tăng đi bát nơi này nơi kia theo sự thỉnh mời của các gia chủ. Hôm kia, thần y Jīvaka Komārabhacca cùng cô em gái là Sirimā, đã hoàn lương, mang theo nhiều tràng hoa, vật thơm và vật thoa đến tịnh xá Trúc Lâm cúng dường đức Phật và nghe pháp. Sau đó, họ xin thỉnh đức Phật và chư tăng để được đặt bát tại tư gia vào ngày mai. Ra khỏi hương phòng của đức Phật, thần y Jīvaka đến tìm gặp các vị tri sự để xin hỏi số lượng chư tỳ-khưu để chuẩn bị vật thực cúng dường cho đầy đủ. Tỳ-khưu Mahāpaṅthaka biết số chư tăng chính xác là năm trăm vị, nhưng ông ngẫm nghĩ một hồi rồi đáp: - Ngoại trừ đức Tôn Sư không kể, chư tăng hiện có là bốn trăm chín mươi chín vị, thưa thần y! Khi thần y Jīvaka đi rồi, tỳ-khưu Mahāpaṅthaka quay sang em, là tỳ-khưu Cūḷapanthaka, lạnh lùng nói rằng: - Trong số bốn trăm chín mươi chín vị ấy, không có em! Em không xứng đáng thọ lãnh sự cúng dường của chư thí chủ.

Minh Đức Triều Tâm Ảnh 157

Tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka cúi gầm mặt xuống. Tỳ-khưu Mahāpaṅthaka tiếp tục cất giọng điềm đạm nhưng nghiêm khắc: - Không có lý gì mà bốn tháng qua, em không thể học thuộc một bài kệ chỉ có bốn câu! Như thế là trong óc em không thể chứa giữ bất kỳ một ý niệm nào về giáo pháp! Em nên trả lại y bát mà hoàn tục đi thôi! Thọ dụng tứ sự của thí chủ cúng dâng, coi chừng nó là lửa đấy, nó thiêu cháy em! Hãy về sống đời cư sĩ, chăm lo nghề nghiệp, giữ giới và làm các thiện sự chắc hữu ích hơn! Nói thế xong, tỳ-khưu anh là Mahāpaṅthaka bỏ đi lo công việc, còn tỳ-khưu em là Cūḷapaṅthaka thì đứng chôn chân một chỗ, thở dài, buồn bã. Lát sau, ông tự nghĩ: “Ông anh mình nói đúng! Bốn tháng, bốn câu kệ không thuộc thì uổng phí cơm áo của thí chủ! Là cục sắt nóng ở địa ngục đó! Phải! Phải!” Nghĩ thế xong, tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka bước tới, bước lui, nhìn y, nhìn bát rồi cất giọng lầm thầm chỉ một mình mình nghe: “Nhưng sao ta lại không đành lòng xả y bát nhỉ? Ôi! Ta yêu quý xiết bao đời sống giải thoát như cánh chim trời của một vị tỳ-khưu! Ôi! Ta quý kính xiết bao hình ảnh của vị sa-môn đầu trần, chân đất, ôm bát thong dong tự tại đi xin ăn từ cửa mọi nhà?” Rồi ông lại nghĩ tiếp: “Nhưng bây giờ thì ta phải đoạn tuyệt đời sống ấy thôi! Ông anh của ta đã đuổi ta thật sự rồi! Năm trăm vị tỳ-khưu mà nói bốn trăm chín mươi chín vị, vậy là trong đó không có ta, không có tỳ- khưu Cūḷapaṅthaka này nữa rồi!” Về liêu thất, đêm ấy, tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka chưa chịu bỏ cuộc, lấy bảng gỗ có chép bài kệ ra, đọc đi đọc lại, ông quyết học nữa xem sao: “- Sen hồng thơm ngát dường bao Nắng mai bừng nở phún trào sắc hương Thế Tôn quang sắc diệu thường 158 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

Bình minh tỏ rạng vầng dương huy hoàng!”(1) Tuy nhiên, dù cố gắng thế nào, tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka cũng không thuộc được. Gần sáng, ngủ thiếp đi, trong mơ mơ màng màng, ông nghe được tiếng ai nói bên tai: “Ông còn có duyên đó. Đừng hoàn tục vội.

Sớm mai, đi ra cửa Đông sẽ gặp chuyện lạ đấy!" Biết chắc là có vị thiên nào nhắc nhở nên sáng ngày, tỳkhưu đi ra cửa phía Đông thì chợt gặp đức Phật, ngài nhìn ông, mỉm cười hỏi: - Con định hoàn tục, có phải như thế không, này Cūḷapaṅthaka? Ông cúi đầu, thưa: - Đúng vậy, bạch đức Thế Tôn! - Tại sao? - Vì bốn tháng con không học thuộc một bài kệ bốn câu nên anh trai của con, tỳ-khưu Mahāpaṅthaka, đuổi con về nhà, bạch đức Thế Tôn! Đức Phật nói: - Ông xuất gia là xuất gia trong giáo pháp của Như Lai, có phải thế không, Cūḷapaṅthaka? - Dạ thưa vâng! - Vậy thì hãy đi theo Như Lai! Dẫn Cūḷapaṅthaka về đến hương phòng, đức Phật chỉ chỗ cho vị tỳ-khưu ngồi quay mặt về hướng đông, ngài xòe bàn tay có đường căm bánh xe xoa lên đầu ông rồi kể nói rằng: - Cầm cái khăn này, hai bàn tay vò lui vò tới, rồi sẽ niệm lui niệm tới, niệm mãi niệm hoài một câu duy nhất: "Tẩy sạch dơ uế! Tẩy sạch dơ uế!" Chỉ có vậy thôi, ông làm có được không? (1) Từ bài kệ Pāḷi: "Padmaṃ yathā kokanudaṃ sugandhaṃ, pāto siyā phullamavītagandhaṃ, aṅgīrasaṃ passa virocamānaṃ, tapantamādiccamivantalikkheti".

Minh Đức Triều Tâm Ảnh 159

- Thưa được, bạch đức Tôn Sư! Thế rồi, trong lúc đức Phật và bốn trăm chín mươi chín vị tỳ-khưu bộ hành về hướng Nam kinh thành Rājagaha để đến trang viện tại vườn xoài, vườn thuốc của thần y Jīvaka gần chân núi Linh Thứu thì tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka hai tay vò chiếc khăn và chăm chăm chú chú câu niệm "Tẩy sạch dơ uế!" là công án mà đức Phật đã cho mình. Ông nhất tâm niệm. Không biết thời gian trải qua bao lâu, ông cảm nghe tâm hồn thư thái, phỉ và lạc phát sanh rùng rùng cả người. Có lẽ là ông đã vào được cận hành định. Mở mắt ra, trời đã xế trưa, chiếc khăn trắng tinh tinh, bây giờ đã nhàu nát, dơ uế! Với tâm trí sáng trong, tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka, tự nghĩ: "Ôi! Cái khăn trắng tinh khiết mới đó mà bây giờ, khi đụng vào cái thân bất tịnh của ta, nó đã dơ uế rồi! Đức Phật dạy mình niệm " tẩy sạch dơ uế" là tẩy sạch như thế nào đây?" Lát sau, ông "à" lên một tiếng khoan khoái là vì thấy rõ: "Cái khăn đã chuyển từ trạng thái này sang trạng thái kia, từ sạch đến dơ là vì bản chất nó thay đổi, nó biến hoại đổi khác theo với định luật vô thường của nó! Và cũng vì vô thường nên cái khăn không có thực tính, không có thực ngã, nó là vô ngã! Ồ, vô thường, vô ngã là thế này đây!" Ngay lúc tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka đang nhìn ngắm cái khăn với chánh kiến như vậy thì đức Phật biết rõ, thấy rõ, ngài tự nghĩ: "Ông tỳ-khưu kia đã bắt đầu vào tuệ quán minh sát rồi đấy, phải trợ duyên cho ông ta!" Nghĩ thế xong, đức Phật sử dụng biến hóa thần thông, phân một thân cùng đi với đại chúng, một thân trở lại hương phòng, xuất hiện ngày trước mặt tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka trong nháy mắt. Đức Phật bảo: - Đúng là cái khăn đã bị cấu uế rồi đấy! Đúng là cái khăn kia nằm trong định luật vô thường, vô ngã đó! Nhưng hãy quay vào minh sát bên trong, này Cūḷapaṅthaka! Cấu uế và bất tịnh ở nơi cái khăn kia nào đã thấm gì, nó chỉ là cái 160 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

ngoài da! Chính cái cấu uế và bất tịnh do bụi tham, bụi sân, bụi si lâu đời đọng lại ở trong tâm ông mới là cấu uế và bất tịnh thật sự. Rồi đức Phật đọc lên một bài kệ: "- Chính tham (sân, si) mới thật uế dơ Mới là bụi bặm mịt mờ dấy lên Tỳ-khưu lìa bụi mới nên Giáo pháp vô uế vững bền trú tâm!"(1) Bài kệ vừa chấm dứt, tỳ-khưu

Cūḷapaṅthaka chứng ngay A-la-hán quả, với vô ngại giải, tuệ phân tích cùng với cả năm thắng trí. Sau khi đặt để cho vị tỳ-khưu đần độn kia một địa vị bất tử ở nơi giáo pháp Bất Tử, tức khắc đức Phật hoàn thân lại như cũ rồi bước vào trang viện của thần y Jīvaka cùng với đại chúng tỳ-khưu mà chẳng ai hay biết gì cả! Chỉ riêng tôn giả Moggalāna nói nhỏ bên tai tôn giả Sāriputta: “Đức Tôn Sư vừa thần thông diệu dụng một cuộc du hí bất tử!” Tôn giả Sāriputta mỉm cười đáp rằng: “Chút nữa, chư phàm tăng lại được một phen mở mắt. Tối thiểu là sẽ có một số người, trời bước vào dòng thánh!” Sau khi đâu đấy đã yên vị trên những chỗ ngồi đã soạn sẵn, gia nhân cũng đã sắp đặt xong, thần y Jīvaka mang vật thực đến cúng dường đức Phật thì ngài chợt đưa tay ngăn bình bát lại, nói rằng: - Hình như ông gia chủ chưa mời thỉnh đầy đủ chư tỳkhưu ở tịnh xá Trúc Lâm thì phải? Thần y Jīvaka đưa mắt nhìn vị tỳ-khưu tri sự: - Đã đầy đủ chưa, bạch ngài? Tỳ-khưu Mahāpaṅthaka đưa mắt một vòng, nhìn lướt tất cả các hàng, nhẩm tính rồi đáp:

(1) Từ bài kệ Pāḷi: “ Rāgo (doso, moho) na ca pana reṇu vuccati. Rāgassetaṃ adhivacanaṃ rajoti. Etaṃ rajaṃ vippajahitvā bhikkhavo. Viharanti te vigatarajassa sāsane!”

Minh Đức Triều Tâm Ảnh 161

- Mười hàng, mỗi hàng năm chục, trống một chỗ. Vậy thì ngoại trừ đức Đạo Sư, ở đây có mặt đầy đủ bốn trăm chín mươi chín vị tỳ-khưu! Thần y Jīvaka nói: - Vậy là đầy đủ! Ngoại trừ những vị ốm đau, các sa-di và người tạp dịch; ở đây hiện diện đúng như số lượng đã được thỉnh mời, bạch đức Tôn Sư! Đức Phật mỉm cười: - Thế mà Như Lai lại thấy còn sót một vị ở tịnh xá Trúc Lâm đấy! Thần y Jīvaka chợt gọi một thanh niên, vốn là người đặc biệt có khả năng của phi nhân: - Ông hãy chạy thật nhanh đến Trúc Lâm, hỏi thăm xem còn có vị tỳ-khưu nào không, rồi thỉnh mời đến đây tức khắc cho ta! Người thanh niên vừa đáp “vâng ạ!” thì đã thoắt vụt nhanh ra ngõ, mất dạng. Trong lúc ấy thì tại chỗ gần hương phòng của đức Phật, tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka biết chuyện xảy ra tại vườn xoài, nẩy sanh một ý nghĩ vui, ông đã biến hóa thành một ngàn thân giống nhau, đầy khắp rừng trúc, thành nhiều nhóm khác nhau. Nhóm đang tọa thiền, nhóm đi kinh hành, nhóm đang may y, nhóm đang nhuộm y, nhóm đang quét dọn sân vườn, nhóm đang đọc tụng kinh kệ... Đúng là trò “du hí” của tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka: “- Một thân hóa hiện ngàn thân Bụi dơ đã sạch, phép thần cũng xong Bây chừ tự tại, thong dong Ở ngoài sinh tử mặc dòng thời gian!”(1)

(1) Từ bài kệ Pāḷi: “ Sahassakkhattumattānaṃ, niminitvāna paṅthako, nisīdi ambavane ramme, yāva kālappvedanāti!”

162 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

Thanh niên phi nhơn đến nơi, thấy tỳ-khưu đông quá, bèn nhanh chóng quay trở lại vườn xoài, thưa với Jīvaka rằng: - Tỳ-khưu đầy cả vườn rừng, đông lắm, thưa chủ! Chư trưởng lão có thắng trí thì mỉm cười, còn chư phàm tăng thì ngạc nhiên, lao xao bàn tán. Đức Phật nở nụ tiếu sanh tâm, nói với thanh niên phi nhơn: - Ông hãy nói với họ rằng, Như Lai cho gọi tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka! “Thưa vâng!”, thanh niên vừa nói xong

lại mất dạng một lượt nữa. Lát sau, y lại quay về: - Bạch đức Thế Tôn! Đến nơi, khi con dùng hết sức hô to lên, ba lần rằng:“Đức Thế Tôn cho gọi tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka!” Thì ngay khi ấy, dường như là cả ngàn cái miệng đồng đáp như tiếng sấm giữa trời:“Tôi là tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka đây!” Và cũng vang vọng ba lần như thế. Con chịu, không biết thỉnh ai! Đức Phật hỏi chuyện thanh niên: - Tịnh thất của Như Lai, ông biết chứ! - Thưa, biết! Có lần con đã đến đấy cùng với chủ của con! - Ừ, thì lần này ông đến chỗ ấy, bên hiên thất của Như Lai, đứng đấy, ông hô gọi ba lần như trước rồi quan sát nhóm tỳ-khưu tại đó. Hễ thấy vị nào đáp lời, mở miệng trước thì ông đến nắm chặt tay vị ấy. Ông ta mới chính thật là tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka. Nhớ làm như thế nhé? Y lời dạy của đức Phật, người thanh niên thực hiện đúng như vậy thì phép lạ xảy ra, tức khắc chín trăm chín mươi chín vị khác biến mất! Thế là thanh niên phi nhơn không chịu buông, cứ nắm chặt tay tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka vì sợ ông ta “biến hóa lung tung” một lần nữa! Cứ thế, họ cùng lên đường. Minh Đức Triều Tâm Ảnh 163

Đến nơi, ai ai cũng chăm chăm chú chú nhìn tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka qua việc lạ lùng vừa rồi. Riêng ông anh tỳ-khưu Mahāpaṅthaka thốt lên nho nhỏ ở trong tâm: “Ôi! Đúng là oai lực vô thượng của đức Chánh Đẳng Giác, đã biến một ông tỳ-khưu đần độn trở thành một vị thánh toàn mãn tuệ trí và thắng trí chỉ trong mấy khoảnh khắc!” Rồi khi đầy đủ tất cả tỳ-khưu đức Phật mới chịu thọ nhận vật thực cúng dường. Hôm ấy, sau khi tất thảy đã ngọ trai xong, thần y Jīvaka thỉnh đức Phật thuyết pháp, ngài nói: - Hãy đến nơi tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka, ôm y và bát của ông ta! Hôm nay, phần việc thuyết pháp, kệ chúc phúc cho gia chủ là bổn phận của vị ấy! Vâng lời đức Phật, tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka đăng đàn thuyết giảng giáo pháp. Với tuệ giác, tuệ minh, ngôn ngữ vô ngại, biện giải vô ngại kèm thêm cả thắng trí. Bao nhiêu thông tuệ về giáo pháp đâu từ thời đức Phật quá khứ và cả hiện nay chợt đổ dồn về trong tâm trí. Chiếu soi chỗ nào là thấy biết chỗ ấy. Muốn giảng nói như thế nào là ngôn ngữ tự động trôi chảy như thế ấy. Không một chút gắng sức. Không một nỗ lực tìm kiếm... Hầu như pháp và luật của đức Phật hiện giờ đang có sẵn ở trong ông. Trong tâm trí và cả trong ngôn ngữ. Thời pháp nói về sự dơ uế, cấu uế mà ông ta vừa chứng nghiệm. Ông lại còn phân tích chi ly ở đâu là sáu dơ uế, cấu uế của mắt tai mũi lưỡi thân và ý! Đâu là sáu dơ uế, cấu uế của sắc thanh hương vị xúc và pháp! Đâu là sự dơ uế, cấu uế của nơi cái biết của con mắt, cái biết của lỗ tai, cái biết của cái mũi, cái biết của lưỡi, cái biết của thân và ý! Rồi còn quá khứ, hiện tại, vị lại? Rồi còn cõi dục giới, sắc giới và vô sắc giới? Vậy là chúng sanh có tất thảy một trăm lẻ tám cái dơ uế, cấu uế. Tuy nhiên, nhiều thì nhiều và rộng lớn, cao to như núi Sineru, nhưng nhỏ lại, kết lại thì có thể 164 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

chứa trong một hạt bụi. Hạt bụi gì? Thưa, bụi tham, bụi sân, bụi si! Gọi là bụi như có thể tích, diện tích, dung tích nhưng thật ra nó chỉ là sát-na diệt, sát-na sanh; hạt bụi kia còn nhỏ hơn một vi thể vật chất trụ trên đầu cây kim! Nó đấy. Nó có đấy rồi mất đấy! Nó vô thường và vô ngã nhưng hằng đem đến vô lượng thống khổ, phiền não cho tất thảy chúng sanh! Quả đúng là thời pháp vi diệu, vị tằng hữu. Không phải là tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka thuyết. Có lẽ là của pháp thuyết. Có lẽ là giác ngộ nói. Có lẽ là tiếng rống của một tiểu sư vương nào đó tự ngàn cao sương khói vẳng xuống... Không chỉ có thần

y Jīvaka, cô Sirimā cùng toàn thể gia nhân im sững, bàng hoàng mà cả thảy đại chúng tỳ-khưu đều lặng ngắt như nín thở! Chợt giọng đức Phật phá tan bầu không khí ấy: - Rồi thế nào nữa, này Cūḷapaṅthaka? Khi đã thấy rõ vô thường, vô ngã và khổ não của bụi tham, bụi sân, bụi si rồi thì làm sao nữa? Làm sao để đặt bàn chân lên mảnh đất bất tử và giải thoát, Niết-bàn? - Thưa! Không biết mọi người ra sao, hành trì như thế nào, nhưng chính sau khi nghe bài kệ ngôn của đức Thế Tôn thì đệ tử liền làm xong những việc cần phải làm trên cuộc đời này! - Thế thì hãy đọc bài kệ ấy lên cho người có tai, có trí, cho người hữu duyên! - Thưa vâng! Rồi, tỳ-khưu Cūḷapaṅthaka ngâm to lên bài kệ thơ ở trên mà ông ta đã chứng ngộ: “- Chính tham (sân, si) mới thật uế dơ Mới là bụi bặm mịt mờ dấy lên Tỳ-khưu lìa bụi mới nên Giáo pháp vô uế vững bền trú tâm!” Câu kệ vừa chấm dứt, có một số tỳ-khưu uống được giọt nước đầu tiên trên dòng giải thoát. Minh Đức Triều Tâm Ảnh 165

Đức Phật chợt đứng lên, nói rằng: - Thôi vậy là đủ rồi! Thì giờ đã phải lẽ! Rồi ngài dẫn đại chúng trở về tịnh xá Trúc Lâm.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.